

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om grundläggande utbildning, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en reform som gäller morgon- och eftermiddagsverksamhet för mindre skolbarn. Ändringar föreslås i lagen om grundläggande utbildning, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

Genom lagändringarna förtydligas målen för och innehållet i morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn, arbetsfördelningen mellan olika aktörer samt samordningen och finansieringen av verksamheten. Ändringarna gör det möjligt att ordna en mer planenlig, kontinuerlig och kvalitativ samt tryggare morgon- och eftermiddagsverksamhet för eleverna i årskurs ett och två samt i fråga om övriga årskurser för elever i specialundervisningen.

Kommunerna skall enligt förslaget också kunna skaffa tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Kommunerna svarar för att morgon- och eftermiddagsverksamheten ordnas enligt den föreslagna lagstiftningen.

Att delta i morgon- och eftermiddagsverksamheten är frivilligt för barnen. Morgon- och eftermiddagsverksamhet skall erbjudas i 570 timmar under skolåret för varje barn som deltar i verksamheten. Utbildningsstyrelsen

beslutar om riksomfattande mål för och centralt innehåll för morgon- och eftermiddagsverksamheten. Syftet med verksamheten skall som en del av småbarnsfostran vara att stödja hemmets och skolans fostrande arbete. Ett viktigt mål är att stödja utvecklingen av barnens känsloliv och barnens etiska utveckling. Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall dessutom främja barnens välfärd och jämlikhet i samhället. Kommunen skall för morgon- och eftermiddagsverksamheten godkänna en verksamhetsplan, vars innehåll kan bestämmas närmare genom förordning av statsrådet. Kommunerna beslutar enligt kommunallagen under vilken förvaltning morgon- och eftermiddagsverksamheten placeras. Kommunerna skall på förhand meddela om på vilka ställen morgon- och eftermiddagsverksamhet anordnas, vid vilken tidpunkt verksamheten börjar och slutar samt om på vilket sätt ansökan till verksamheten sker. Vid intagningen till verksamheten skall lika intagningsgrunder tillämpas på barnen.

För att främja möjligheterna att nå målen för morgon- och eftermiddagsverksamheten och för att utveckla verksamheten skall den utvärderas planmässigt.

De barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall ha rätt till en trygg miljö i verksamheten. Kommunerna åläggs att se till att lokalerna och utrustning-

en för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn är trygga och att barnen inte blir utsatta för våld eller annan mobbning.

Enligt förslaget fastställer undervisningsministeriet årligen priset per enhet per handled timme för morgon- och eftermiddagsverksamheten inom ramen för statsbudgeten. Statsandelen är 57 procent. Det skall vara möjligt att ta ut skäliga avgifter för deltagande i morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Behörighetsvillkoren för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall bestämmas genom förordning av statsrådet.

Brottslig bakgrund hos personer som arbetar i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall kontrolleras.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2004 och avses bli behandlad i samband med den. De föreslagna ändringarna i lagen om grundläggande utbildning och lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet avses träda i kraft den 1 augusti 2004. Ändringen av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn avses träda i kraft den 1 april 2004.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
ALLMÄN MOTIVERING	5
1. Inledning	5
2. Nuläge	6
2.1. Lagstiftning	6
2.2. Utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet	7
2.3. Statsfinansiering för morgon- och eftermiddagsverksamhet samt kostnader för verksamheten	8
2.4. Behovet av morgon- och eftermiddagsverksamhet	9
2.5. Personal	10
2.6. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet	10
Sverige	10
Norge	11
Danmark	11
Övriga Europa	12
3. Föreslagna ändringar	12
3.1. Ändringar i lagen om grundläggande utbildning	12
3.2. Ändringar i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	14
3.3. Ändringar i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn	15
4. Propositionens verkningar	15
4.1. Ekonomiska verkningar	15
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal samt övriga verkningar	17
5. Beredningen av propositionen	18
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	19
DETALJMOTIVERING	20
1. Lagförslag	20
1.1. Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning	20
1.2. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	22
1.3. Lag om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn	23
2. Ikraftträdande	23

LAGFÖRSLAGEN	25
om ändring av lagen om grundläggande utbildning	25
om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	28
om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.....	30
BILAGA	31
PARALLELLTEXTER	31
om ändring av lagen om grundläggande utbildning	31
om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	36
om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.....	39

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Morgon- och eftermiddagsverksamhet, i synnerhet klubbverksamhet, har ordnats för skolbarn redan på 1940-talet med stöd av den dåtida folkskollagen. År 1958 utfärdades ett beslut om grunderna för klubbverksamhet. När lagen om skolsystemet bereddes 1968 tillsatte undervisningsministeriet en kommission för att utreda det frivilliga klubbarbetets ställning och hur det skulle ordnas inom grundskolan. Elevklubbarna togs in i lagstiftningen om grundskolan (grundskolelagen (476/1983). I regeringens proposition till riksdagen motiverades detta med att man genom klubbverksamheten kan komplettera skolans fostrings- och undervisningsuppgift samt förbättra elevens skolmotivation.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utbildning (RP 86/1997 rd) nämndes att det i samband med grundläggande utbildning alljämt skall kunna ordnas annan verksamhet som är nära ansluten till den, t.ex. skolbiblioteksverksamhet och elevklubbar. Verksamheten skall överensstämja med de mål som uppställts för utbildningen. Att delta i verksamheten är frivilligt för eleverna. Enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) kan kostnaderna för verksamheten räknas som utgifter för undervisningsverksamheten. Riksdagen förutsatte när den godkände den nya utbildningslagstiftningen att statsmakten och kommunerna i samråd med medborgar- och andra organisationer utvecklar åtgärder för att förbättra grundbetingelserna för klubbverksamhet.

På grund av oro till följd av minskad klubbverksamhet tillsattes i början av 1997 en arbetsgrupp för att fundera på klubbverksamhetens situation och kvalitet. Klubbarbetsgruppen (UVM 1998:3) kom med ett förslag om hur grundskolans klubbverksamhet kunde utvecklas i samråd med lokala organisationer, sammanslutningar och företag. Arbetsgruppen föreslog som mål att varje

grundskolelev skall ha möjlighet att under skoldagarna delta i handledd och tillräckligt mångsidig klubbverksamhet efter skolarbetet. Kommunen skulle vara huvudansvarig för samordningen av verksamheten. På grund av läget i den offentliga ekonomin föreslog arbetsgruppen inte att klubbverksamheten skulle vara en subjektiv rätt. Den föreslog att ett principbeslut om utvecklande av skolornas klubbverksamhet skulle fattas inom den plan för utveckling av utbildningen och av forskningen vid universiteten som skulle godkännas av statsrådet för 1999—2004. I utlåtandena om klubbarbetsgruppens promemoria ansågs överlag målen värda att understödjas.

I programmet för Paavo Lipponens II regering fästes uppmärksamhet vid att eftermiddagsverksamheten för skolelever utvidgas och innehållet i den utvecklas. Som ett utvecklingsområde inom familjepolitiken nämndes morgon- och eftermiddagsvård för de mindre skolbarnen.

Enligt den av statsrådet godkända planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid universiteten för 1999-2004 skulle det företas en utredning av under vilka förutsättningar det är möjligt att ordna handledd och tillräckligt mångsidig klubbverksamhet för grundskoleleverna under skoldagen. I statsrådets mål- och verksamhetsprogram för social- och hälsovården (SHM 1999:17) förutsattes att kommunerna skall ordna med mer morgon- och eftermiddagsaktiviteter för de mindre skolbarnen i samråd med förutom skolväsendet, socialväsendet, idrottsväsendet och ungdomsarbetet även med organisationer, församlingar, föräldrar, närståendeaktiviteter och arbetsgivare.

OECD (2001) fäste i sin rapport gällande Finland "Country Note Early Childhood Education and Care Policy in Finland" uppmärksamhet vid fritidsarrangemangen för barnen i landet. Här liksom i ett flertal industrialiserade OECD-länder har den tid barn i skolåldern tillbringar utan trygg omsorg av vuxna ökat markant och trycket att avpassa

familjernas, föräldrarnas arbetsliv och barnens vård och skolgång har ökat. Rapporten konstaterar att fritidsverksamheten för skolbarn utanför skoldagen inte har varit något insatsområde i den utbildnings-, social- och hälsovårdspolitik som bedrivits i Finland, trots att behovet av denna verksamhet ökat.

I oktober 2001 tillsatte undervisningsministeriet en arbetsgrupp (UVM 29:2002) för att dryfta anordnande av morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn och ungdomar. Arbetsgruppen skulle utarbeta ett förslag till statsrådets principbeslut om anordnande av morgon- och eftermiddagsverksamhet. Förslaget skulle innehålla en arbets- och ansvarsfördelning i uppgiften att ordna sådan förmiddags- och eftermiddagsverksamhet som motsvarar barnens och de ungas behov samt finansieringsgrunder och andra nödvändiga principiella riktlinjer. I arbetsgruppen fanns företrädare från undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Utbildningsstyrelsen och Finlands Kommunförbund rf. Arbetsgruppen lämnade sitt förslag till undervisningsministeriet i augusti 2002.

I mars 2002 avlät statsrådet en redogörelse till riksdagen om vilka verkningar de nya skollagarna haft och om hur de i lagarna uppställda målen har nåtts. Riksdagens kulturutskott konstaterade i sitt betänkande (KuUB 6/2002 rd - SRR 2/2002 rd) om redogörelsen bl.a. att klubbverksamheten efter avslutad skoldag kommit att spela en ännu större roll som en trygghet och inspirerande eftermiddagsverksamhet för barn. Därför påskyndade utskottet alla åtgärder för att bygga ut klubb- och eftermiddagsverksamheten.

Behovet att utveckla morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolelever betonades även i statsrådets principbeslut om riksomfattande riktlinjer för förskoleverksamheten (SHM 2002:9) och i statsrådets redogörelse om barns och ungas välfärd (SRR 4/2002 rd).

I programmet för statsminister Matti Vanhanens regering konstateras att regeringen bereder lagstiftning om morgon- och eftermiddagsverksamhet. De anslagsförändringar som propositionen förutsätter har upptagits i budgetpropositionen för 2004.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning

I gällande lagstiftning anges inte anordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever klart som en uppgift för någon offentlig förvaltningssektor. Verksamheten omnämns både i lagstiftningen om socialväsensdet och lagstiftningen om undervisningsväsensdet.

Enligt 17 § 3 mom. socialvårdslagen (719/1982) kan kommunerna ordna morgon- och eftermiddagsvård eller -verksamhet i form av annan erforderlig socialservice. Enligt 2 § lagen om barndagvård (36/1973) kan sådana barn som ännu icke nått läropliktsåldern, samt, om särskilda omständigheter det påkallar, även äldre barn, för vilka vård inte ordnas på annat sätt, komma i åtnjutande av barndagvård. Barndagvården skall såvitt möjligt ordnas så att den erbjuder en för barnets vård och fostran lämplig vårdplats och fortgående vård under den tid av dygnet då sådan vård behövs. Sedan 1996 har föräldrarna enligt 11 a § lagen om barndagvård haft rätt att efter utgången av den tid för vilken föräldrapenning betalas få av kommunen anordnad dagvårdsplats för barnet antingen på daghem eller i familjedagvård tills barnet såsom läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen.

Kommunen skall enligt 11 § lagen om barndagvård sörja för att av kommunen anordnad eller övervakad barndagvård står till buds i den omfattning och med sådana verksamhetsformer som behovet därav inom kommunen förutsätter. Kommunen skall dessutom sörja för att dagvård står till buds på barnets modersmål, då detta är finska, svenska eller samiska. Kommunen skall sörja för att även barn som nått läropliktsåldern har möjlighet att få dagvård, då särskilda omständigheter kräver det och vården inte är ordnad på annat sätt. Kommunerna kan pröva frågan för vem de ordnar vård. Föräldrarna har inte s.k. subjektiv rätt att få vårdplats för ett barn i läropliktsåldern så som för ett yngre barn. Vid behovsprövning utgör sociala skäl i familjen eller särskilda behov av stöd hos barnet en betydande faktor.

Föräldrar som arbetar heldag har enligt 4

kap. 4 § arbetsavtalslagen (55/2001) möjlighet till partiell vårdledighet, dvs. oavlönad förkortning av arbetstiden, till utgången av det år då barnet börjar i grundskolan. Arbetsgivaren och arbetstagaren avtalar om arrangemangen vid partiell vårdledighet. Partiell vårdpenning betalas för närvarande till sådana föräldrar till barn under tre år som är anställda i ett tjänste- eller arbetsförhållande där den genomsnittliga veckoarbetstiden på grund av vården av barnet är högst 30 timmar. Vårdpenningen är skattepliktig inkomst.

I 7 § 1 mom. lagen om barnskydd (683/1983) konstateras att kommun då den utvecklar social- och hälsovården och skolväsendet samt annan för barn, unga personer och barnfamiljer avsedd service även skall se till att vårdnadshavarna därigenom stöds vid fostran av barnen och att barns, unga personers och barnfamiljers behov av särskilt stöd därigenom om möjligt klarläggs. Då servicen utvecklas bör särskild uppmärksamhet ägnas barns och unga personers behov och önskemål.

Morgon- och eftermiddagsvård eller -verksamhet för handikappade skolelever kan även ordnas som sådan annan motsvarande för förverkligandet av specialomsorgerna nödig verksamhet som avses i 2 § 10 punkten lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977).

Enligt 47 § 1 mom. lagen om grundläggande utbildning (628/1998) kan för eleverna i samband med den grundläggande utbildningen ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen. Sådan verksamhet som avses i paragrafen är bl.a. elev- och ungdomsklubbverksamhet samt skolbiblioteksverksamhet. Verksamheten skall motsvara de mål som anges i 2 § lagen om grundläggande utbildning. Att delta i verksamheten är frivilligt för eleven. Utbildningsanordnarna beslutar närmare om verksamhetens innehåll och hur verksamheten arrangeras. Kostnaderna för verksamheten kan enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet räknas som utgifter för undervisningsverksamhet. Paragrafen gäller inte avgiftsbelagd serviceverksamhet som utbildningsanordnaren eventuellt bedriver.

I de grunder för läroplanen för den grund-

läggande utbildningen som för årskurs ett och två togs i bruk den 1 augusti 2003 konstateras att klubbverksamhet kan ordnas för att stödja skolans fostran och undervisning. I fråga om årskurserna 3—9 iakttas läroplansgrunderna i försöksverksamhet i den grundläggande utbildningen åren 2003 och 2004. Klubbverksamheten skall i enlighet med målen för den grundläggande utbildningen stödja elevens sociala tillväxt och allsidiga utveckling. Syftet med klubbverksamheten är att främja eleven att komma igång med positiva fritidssysselsättningar samt att ge eleven möjligheter till annat än vanligt skolarbete i en trygg och lugn miljö. Klubbverksamheten skall erbjuda mångsidig verksamhet som värdesätter barn och unga samt möjligheter till positiv växelverkan med vuxna och andra barn. Principerna för anordnandet av klubbverksamheten skall skrivas in i läroplanen. Klubbarna är frivilliga för eleverna. Syftet med klubbverksamheten är enligt grunderna för läroplanen att stödja hemmets och skolans fostringsarbete, att öka barnens och de ungas delaktighet, att ge eleverna möjlighet att utveckla sociala färdigheter och att växa till människor med samhällsansvar, att ge möjlighet till erfarenheter av att lyckas och att kunna, att utveckla kreativt handlande och tänkande, att sporra barnen och de unga till att skapa sin egen kultur, en möjlighet att bättre lära känna eleven och att stödja intressen och främja positiva fritidssysselsättningar.

2.2. Utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet

Utbildningsstyrelsen har utrett nuläget i hela landet inom morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn genom att utvärdera verksamheten i fråga om utbud, samordning, ansvarsfördelning och finansiering samt personalens yrkeskompetens.

Antalet skolelever i den eftermiddagsvård som ordnas inom dagvården samt skolornas klubbverksamhet har minskat under hela 1990-talet. Till denna utveckling bidrog bl.a. det faktum att den subjektiva rätten till dagvård utvidgades till att gälla alla barn under

skolåldern samt för klubbverksamhetens del de sparåtgärder som kommunerna riktade mot undervisningsverksamheten.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten omfattar per år ca 40 000 elever som får grundläggande utbildning i årskurs ett och två. Verksamhetsutbudet visar inga markanta regionala skillnader. Av alla elever som får grundläggande utbildning i årskurs ett och två omfattas 30 procent av verksamheten. Verksamheten erbjuds i ca 80 procent av kommunerna.

Kommunernas betydelse i anordnandet av morgon- och eftermiddagsverksamheten är betydande, eftersom kommunerna deltar både genom att själva ordna verksamhet och genom att tillhandahålla lokaler, rådgivningstjänster och ekonomiskt stöd. Kommunerna svarar för ca en tredjedel av morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn.

Också idrottsföreningarna och Mannerheims barnskyddsförbund ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn. Idrottsföreningarnas andel av morgon- och eftermiddagsverksamheten är ca 14 procent. Mannerheims barnskyddsförbund har sedan 1996 ordnat eftermiddagsverksamhet för skolelever via sina lokalföreningar, och förbundet står för ca 10 procent av hela verksamheten. De evangelisk-lutherska församlingarna har ordnat eftermiddagsverksamhet för skolelever allt sedan 1970-talet. Församlingarnas statistik från år 2001 visar att 12 procent av alla elever i årskurs ett och två i den grundläggande utbildningen deltog i församlingarnas morgon- och eftermiddagsverksamhet. Den ortodoxa kyrkan ordnar också morgon- och eftermiddagsverksamhet genom att erbjuda lokaler och personalresurser, men har ingen statistik över sina församlingars klubb- och lägerverksamhet.

Föräldraföreningar svarade för ca 11 procent och lokala invånarföreningar för ca 5 procent av all morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolbarn. Finlands 4H-förbund har eftermiddagsverksamhet inom uppskattningsvis ca en tredjedel av sina föreningar i ca 100 kommuner. Verksamheten utgör ca 10 procent av all morgon- och eftermiddagsverksamhet. Samfundet Folkhälsan ordnar eftermiddagsverksamhet på fem orter för ca 460 barn. Verksamheten riktar

sig till barn i åldern 6—8 år. Politiska organisationer och företag ordnar också morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn.

2.3. Statsfinansiering för morgon- och eftermiddagsverksamhet samt kostnader för verksamheten

Staten finansierade år 2002 eftermiddagsverksamhet för elever i årskurs 1—9 via följande system:

1) Statsandelar för undervisningsverksamhet till kommunerna (UVM). Statsandelen per elev innefattar klubbverksamhet som ordnas av skolorna. Statsandelsprocenten för undervisningsverksamhet är 57.

2) Stöd för eftisverksamhet för skolelever av idrottsanslagen (UVM). Stödet (1,2 miljoner euro) fördelas via idrottsväsendet på länsstyrelsernas bildningsavdelning.

3) Stöd för eftisverksamhet för skolelever av anslagen för ungdomsarbete (UVM). Stödet (635 000 euro) fördelas via ungdomsväsendet på länsstyrelsernas bildningsavdelning.

4) Klubbcentralen - stöd för skolan rf (UVM/UBS). Undervisningsministeriets ungdomsenhet och Utbildningsstyrelsen stöder Klubbcentralen i arbete med att utveckla klubbverksamheten för skolelever. Ett särskilt stödobjekt har varit skolornas s.k. parlamentsklubbar, som åtminstone delvis genomförs i form av eftermiddagsklubbar.

5) Social- och hälsovårdsministeriets statsandel till kommunerna (SHM). Enligt lagen om barndagvård kan kommunerna ordna eftermiddagsvård främst för elever i årskurs ett och två. Stödet ingår i statsandelen för social- och hälsovård till kommunerna. Statsandelsprocenten för social- och hälsovårdsväsendet är 27,01.

6) Jord- och skogsbruksministeriets stöd för 4H-verksamhet (JSM). Verksamheten i 4H-klubbarna ordnas delvis som eftermiddagsverksamhet för skolelever efter avslutad skoldag. Därmed riktar sig en del av statens stöd för 4H-verksamhet (4,5 miljoner euro) i form av handledartjänster i praktiken till eftermiddagsverksamheten för skolelever.

7) Arbetskraftsförvaltningens stöd (AM). Arbetskraftsförvaltningens sysselsättningsstöd finansierar en betydande del av handledartjänsterna för eftermiddagsverksamheten för skolelever. Sysselsättningspolitiskt projektstöd beviljades år 2002 (frånsett oklara fall) till knappt 552 000 euro. Projektstöd betalas för de administrativa kostnaderna, sysselsättningsstöden tillkommer utöver detta. I summan ingår inte riktigt alla projekt, eftersom arbetsministeriet delvis lämnats bristfälliga beskrivningar.

8) Understöd till medborgarorganisationer av penningautomatavkastningen (SHM). Genom ett beslut av statsrådet har understöd av penningautomatavkastningen beviljats organisationer och föreningar. År 2003 beviljades 2,6 miljoner euro för ordnande av morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever. Med hjälp av denna finansiering har ca 150 personer sysselsatts.

På riksnivå sammanställd information om totalkostnaderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn finns inte, men kostnaderna kan uppskattas kalkylmässigt. Inom det riksomfattande försöks- och forskningsprojektet MUKAVA, som gällde en omstrukturering av skoldagen, utvärderades de faktiska driftkostnaderna för kommunalt organiserad morgon- och eftermiddagsverksamhet och verksamhet i samband med den. Kostnaderna per elev som deltog i verksamheten varierade under läsåret mellan 403 och 900 euro och genomsnittskostnaderna var 587 euro per elev.

Den mest betydande kostnadsfaktorn är ledarnas arvoden, som kan bedömas stå för ca hälften av de totala kostnaderna. Den näst största utgiftsposten är idrotts- och annan verksamhetsutrustning och annat materiel. De övriga utgiftsposterna bildas av mellanmålskostnader, utfärder och studiebesök samt transportkostnader på grund av dessa. Lokalhyran utgjorde enligt studien bara ca en tredjedel av kostnaderna.

Av dem som ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn tar omkring hälften inte ut deltagaravgifter för verksamheten. En avgift per barn har i regel tagits ut då verksamheten ordnats av organisationer utanför skolan. Den genomsnittliga deltagaravgiften per månad har då varit ca 60 euro.

2.4. Behovet av morgon- och eftermiddagsverksamhet

Undervisningsministeriet utredde behovet av morgon- och eftermiddagsverksamhet bland barn som inleder sin läroplikt höstterminen 2003 runt om i Finland. Materialet omfattade 52 procent av alla barn som inleder läroplikten hösten 2003 och representerar allsidigt hela landet, olika kommuner och grupper av kommuner. Uppgifterna samlades in hos föräldrarna till nybörjarelever i samband med inskrivningen i alla skolor som ger grundläggande undervisning i årskurs 1—6.

Undervisningsministeriets undersökning visar att ca 68 procent av de elever som inleder sin läroplikt i höst behöver antingen morgon- eller eftermiddagsverksamhet eller båda. Enligt enkäten till de blivande ettornas föräldrar gäller det huvudsakliga behovet eftermiddagsverksamhet efter skolan. Cirka 48 procent av ettorna behöver eftermiddagsverksamhet och drygt 18 procent både morgon- och eftermiddagsverksamhet. Klart minst är behovet av enbart morgonverksamhet; av de nya ettorna behöver 1,6 procent denna verksamhet.

Det största behovet av handledd verksamhet finns enligt undersökningen i Västra Finlands och Södra Finlands län och det minsta behovet i Uleåborgs och Lapplands län. I varje län finns dock fler förstaåringar som behöver morgon- och eftermiddagsverksamhet än sådana som inte behöver verksamheten. I synnerhet i stadsliknande kommuner finns behov av eftermiddagsverksamhet. I landsbygdslika kommuner är behovet av morgon och eftermiddagsverksamhet mindre.

De undersökningar som gjorts om morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn visar att de viktigaste frågorna just nu som måste lösas för att verksamheten skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt är att klarlägga arbets- och ansvarsfördelningen, definiera finansieringsgrunden, definiera verksamhetens syfte, mål och innehåll och definiera behörigheten för personalen. Att ta fram riksomfattande statistik och annan information för att kunna förutse behovet av verksamheten och kunna utveckla den är också viktigt.

Inom MUKAVA-projektet undersöktes för försöksskolornas del den tid eleverna till-

bringar utan vuxet sällskap. Den tid som barnen i genomsnitt tillbringar hemma från måndag till fredag utan vuxna varierade mellan 5,3 och 8,6 timmar. Spridningen mellan enskilda elever var stor och en del barn i de lägre klasserna var ensamma upp till 36 timmar i veckan (Kokonaiskoulutuspäiväprojektin toinen väliraportti 30.6.2003).

2.5. Personal

Inom morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn arbetar sammanlagt ca 4 800 ledare, i genomsnitt en ledare på sju barn. Gruppstorlekarna varierar dock kraftigt. Av ledarna kan i genomsnitt en tredjedel anses ha för uppgiften lämplig utbildning. Den vanligaste utbildningen bland ledarna var barnledare, idrottsinstruktör och ungdomsinstruktör. Över en femtedel hade utbildning inom vårdbranschen. Ungefär en fjärdedel hade kort handledarutbildning eller annan sådan utbildning. Helt utan utbildning var 18 procent. Av alla ledare hade 52 procent mer än tre års ledarerfarenhet.

Av alla ledare står ca hälften i tidsbundet tjänste- eller arbetsförhållande, är anställda på heltid med månadslön eller anställda med sysselsättningsstöd. Ca 30 procent av ledarna får sysselsättningsstöd. Frivilligt arbete utförs främst i den klubbetonade eftermiddagsverksamheten.

2.6. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Undervisningsministeriet kartlade frågan om hur morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn i skolåldern är organiserad i några EU-länder utifrån en europeisk jämförande studie (Meijvogel & Petrie 1996).

Sverige

I Sverige har fritidshemmen knutits allt närmare skolan. I flertalet kommuner sorterar numera fritidshem och skola under samma nämnd. Fritidshem och grundskola arbetar i regel i samma lokaler och under ledning av samma rektor. De organisatoriska förändringarna har medfört att samverkan har ut-

vecklats även på verksamhetsnivå. Fritidshem och skola är idag sammanlänkade på ett helt annat sätt än tidigare, även om graden av och formerna för samverkan varierar mellan kommunerna.

Förändringar i lagstiftning och måldokument gällande barnomsorgen syftar till att utveckla en syn på barns utveckling och lärande som delas av alla vuxna som barnen möter i utbildningssystemet. Den obligatoriska skolans läroplan har anpassats till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. Styrkeområdena i olika verksamhetsformer framhålls i förarbeten till läroplanen. Att olika kompetenser samverkar i arbetslag och utvecklar en gemensam syn på barns utveckling och lärande ses som förutsättningar för att höja kvaliteten i såväl fritidshem som skola.

Fritidshem är en pedagogisk gruppverksamhet för skolbarn till och med tolv års ålder. Fritidshemmet kan bedrivas som en helt fristående verksamhet men är oftast i varierande grad integrerat med förskoleklassen och/eller den obligatoriska skolan. Familjedaghem drivs av dagbarnvårdare i sitt eget hem och är ett alternativ till fritidshem. Den tredje formen av barnomsorg och ibland även ett komplement för de skolbarn som är inskrivna i familjedaghem är öppen fritidsverksamhet för barn i åldersgruppen 10–12 år. Den öppna fritidsverksamheten kan samordnas med kommunens övriga fritidsverksamheter för barn och ungdom och kan även anordnas i samarbete med föreningslivet. Varje kommun svarar för att barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen erbjuds skolbarnsomsorg under den del av dagen då de inte vistas i skolan och under lov. Verksamheterna kan också anordnas av enskilda.

Fritidshemmens uppgift är att komplettera skolan samt erbjuda barn en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen. Personalen skall ha sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoseas. Barngrupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna skall vara ändamålsenliga. Verksamheten skall utgå från varje barns behov.

Kommunen får sluta avtal med t.ex. en an-

nan kommun om att utföra uppgifter inom skolbarnsomsorgen. Skolbarnsomsorg skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. Plats inom skolbarnsomsorgen skall erbjudas så nära barnets eget hem eller skola som möjligt med beaktande av vad som krävs för att effektivt utnyttja lokaler och andra resurser. Skälig hänsyn skall också tas till vårdnadshavarens önskemål. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling skall anvisas plats i fritidshem, om stödbehovet inte tillgodoses på något annat sätt.

För plats i förskola, fritidshem och familjedaghem som kommunen anordnar får skäliga avgifter tas ut enligt grunder som kommunen bestämmer. De understöd som staten beviljar kommunerna är inte öronmärkta. Den genomsnittliga kostnaden per år och barn i skolbarnsomsorgen är ca 3 000 euro. År 2001 varierade kommunernas kostnader per barn mellan 22 400 och 39 700 kronor. Föräldrarna betalar i deltagaravgift per månad för ett barn två procent av sina inkomster, för två eller tre barn per barn en procent av inkomsterna, sammanlagt dock högst 760 kronor i månaden. För det fjärde barnet betalas ingen avgift. År 2001 hade ca 26 procent av alla barn i åldern 0-12 en plats inom skolbarnsomsorgen.

Norge

I Norge är kommunerna skyldiga att sörja för skolefritidsordning. Kommunen beslutar om verksamhetens omfattning och placering. I regel är verksamheten ordnad i samband med skolan och skolans rektor är även ansvarig för fritidsverksamheten. Kyrko- och undervisningsdepartementet beviljar dispenser. Varje kommun bestämmer om öppettider, avgifter som föräldrarna betalar osv.

Syftet med "skolfritidsordningen" är att ge barnen vård och omsorg genom att erbjuda fritidsverksamhet i form av lek och kultur på morgonen innan skolan börjar och på eftermiddagen efter avslutad skoldag. Verksamheten är avsedd för elever i åldern 7—10 år samt för elever med särskilda behov i åldern

7—13 år och den ordnas i regel under läsåret.

Kommunerna beslutar om storleken på barngrupperna. Behörighetskrav för personalen anges inte i lag. Kommunen svarar för att de anställda har förmåga att erbjuda sådan morgon- och eftermiddagsverksamhet med vars hjälp de lagstadgade målen nås. Lokaler skall vara ändamålsenliga.

Kommunerna beviljas statsbidrag av vilket en del används till "skolfritidsordningen". Statsbidraget är inte öronmärkt, men en del skall användas för att ordna undervisning och fritidsverksamhet för barn med särskilda behov. Kommunerna beslutar självständigt om storleken på de avgifter som föräldrarna betalar. Kommunerna godkänner privata arrangemang med skolefritidsordning från fall till fall.

Danmark

Skolefritidsordningen i Danmark är öppen för alla elever i grundskoleåldern. I praktiken är de flesta som deltar i åldern 6—9 år. Varken innehållsmässiga eller pedagogiska mål för verksamheten finns definierade i lagstiftningen. Syftet med verksamheten är att säkra båda föräldrarna möjlighet till förvärvsarbete. Det är skolans föräldraråd som fastställer principerna och reglerna för skolans fritidsverksamhet för eleverna.

Kommunerna är skyldiga att ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn. Staten beviljar inte öronmärkt understöd för verksamheten. Kommunerna beslutar självständigt om i vilken utsträckning verksamheten behövs och ordnar den efter behovet. Kommunerna beslutar även självständigt i vilken mån de stöder fritidsverksamheten ekonomiskt. I alla kommuner betalar föräldrarna åtminstone en del av kostnaderna.

Uppskattningsvis ordnas ca två tredjedelar av fritidsverksamheten för skolelever i samband med skolorna som en del av skolans verksamhet, och ansvarig ledare är då skolans rektor. Av personalen förutsätts 3,5-årig utbildning och 15 månaders praktik. En tredjedel av skolfritidsverksamheten är sådan självständig privatfinansierad fritidsverksamhet för skolelever som sorterar under socialministeriet.

Övriga Europa

I många länder har pedagogiska mål definierats för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn. I Belgien ordnas verksamheten både i samband med skolan och som fristående initiativ till vård utanför skoldagen (out-of-school Care Initiatives). Vårdinitiativen är reglerade i lag och verksamheten kan ordnas av t.ex. församlingar och kommuner. Syftet är att stödja barn som behöver särskilt stöd genom att erbjuda dem en lugn plats för studier. I Tyskland är syftet med motsvarande verksamhet att erbjuda eleverna ramar för arbetet med skoluppgifterna. Samarbetet mellan personal och lärare är centralt. I Frankrike är avsikten i huvudsak att erbjuda eleverna kultur-, lek- och idrottsaktiviteter. I Storbritannien betonas vikten av att ordna en trygg och övervakad fritidsmiljö för skolelever.

I Belgien ordnas skolbarnsomsorgen i regel under skoldagarna, men i enskilda skolor även under kortare lov. I Tyskland ordnas verksamheten främst under läsåret, i Frankrike året runt. I Storbritannien varierar praxis och på Irland är verksamheten förlagd till s.k. problemområden.

I Belgien får den verksamhet som ordnas i form av initiativ till vård utanför skoldagen bidrag av staten, men för vårdinitiativ som ordnas i samband med skolan beviljar staten inte öronmärkt understöd. I Frankrike sker finansieringen i samarbete mellan ministerier, lokala myndigheter, frivilligorganisationer. I Storbritannien finansieras verksamheten både med offentliga och privata medel.

I Belgien har personalen inom den fristående vårdverksamheten (Care Initiatives) fullgjort en yrkeskurs (190 h) och en 5 dagars praktik. I Tyskland har merparten av personalen fullgjort 3—5 års Erzieher-studier. Ca 9 procent av personalen saknar formell kompetens. I Frankrike krävs lämplig examen. Storbritannien definierar inga examenskrav.

3. Föreslagna ändringar

I denna proposition föreslås att det genomförs en reform som gäller morgon- och ef-

termiddagsverksamhet för de mindre skolbarnen. Ändringar föreslås bli gjorda i lagen om grundläggande utbildning, lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). Gällande blir alltså 47 § lagen om grundläggande utbildning, 17 § 3 mom. socialvårdslagen, 11 § lagen om barndagvård och 7 § 1 mom. barnskyddslagen. I samband med den grundläggande utbildningen kan det för eleverna alltså ordnas biblioteksverksamhet, klubbverksamhet och annan verksamhet som nära anknyter till utbildningen. Klubbverksamheten kan även i fortsättningen vara en del av den morgon- och eftermiddagsverksamhet som regleras i lagen om grundläggande utbildning. Kommunen kan också fortfarande ordna morgon- och eftermiddagsvård eller -verksamhet i form av annan nödvändig service samt dagvård för barn i läropliktsåldern då särskilda omständigheter kräver det och vården inte är ordnad på annat sätt.

3.1. Ändringar i lagen om grundläggande utbildning

Genom ändringarna förtydligas målen för och innehållet i morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn, arbetsfördelningen mellan olika aktörer samt samordningen och finansieringen av verksamheten. Ändringarna gör det möjligt att ordna den planerliga, kvalitativa och trygga morgon- och eftermiddagsverksamhet för eleverna i årskurs ett och två samt i fråga om övriga årskurser i den grundläggande utbildningen för de elever som tagits in eller överförs till specialundervisning. Elever i specialundervisningen är elever som till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller av någon annan därmed jämförbar orsak annars inte kan undervisas. När detta konstateras skall eleven intas eller överföras till specialundervisning. Specialundervisningen ordnas i mån av möjlighet i samband med den övriga undervisningen eller annars i specialklass eller på något annat lämpligt ställe. För eleven skall uppgöras en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas. Om överföring

till specialundervisning fattas administrativt beslut.

Skolornas klubbverksamhet kan utgöra en del av morgon- och eftermiddagsverksamheten för eleverna i årskurs ett och två och eleverna i specialundervisning i alla årskurser.

Reformen ålägger inte kommunen att ordna eller skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn, och deltagandet i verksamheten skall vara frivilligt för barnen. Om kommunen beslutar att ordna verksamheten, kan den göra det själv eller skaffa tjänsterna av andra offentliga eller privata serviceproducenter. Kommunerna kan enligt förslaget skaffa tjänster som gäller morgon- och eftermiddagsverksamhet t.ex. av andra kommuner, av samkommuner och av organisationer och föreningar som arbetar med barn och unga. Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall kunna ordnas i skolan, dagvårdsloualer eller på andra lämpliga platser. Det är kommunens skyldighet att se till att verksamheten ordnas enligt den föreslagna lagstiftningen. Kommunens skyldighet är t.ex. att se till att lokalerna och utrustningen för verksamheten är trygga och att barnen inte blir utsatta för våld eller annan mobbning. De barn som deltar i sådan morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag skall ha rätt till avgiftsfri vård vid olycksfall som drabbat barnet i verksamheten.

Morgon- och eftermiddagsverksamhet skall erbjudas i 570 timmar under skolåret för varje barn som deltar i verksamheten, dvs. i genomsnitt tre timmar per dag.

Utbildningsstyrelsen föreslås besluta om de riksomfattande målen för och det centrala innehållet i verksamheten. Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten skall vara att stödja hemmets och skolans fostrande arbete samt att bidra till utvecklingen av barnens känsloliv och barnens etiska utveckling. Reformen avser att främja barnens välfärd och jämlikhet i samhället samt minska den tid små barn tillbringar ensamma efter skolan utan vuxennärvaro samt underlätta avpassningen mellan familj och arbetsliv.

Kommunen skall anta en verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamheten. Planens innehåll kan bestämmas närmare genom förordning av statsrådet. När kommunerna ordnar eller skaffar morgon- och ef-

termiddagsverksamhet beslutar de också under vilken förvaltning verksamheten i kommunen skall sortera. Lagstiftningen om undervisningsverksamheten upptar inte några bestämmelser som skulle ange den förvaltningsmässiga placeringen av verksamheten i kommunen enligt utbildningslagstiftningen, utan det är till denna del kommunallagen (745/1998) som skall iakttas.

Kommunerna skall på förhand meddela om på vilka ställen morgon- och eftermiddagsverksamhet anordnas, vid vilken tidpunkt verksamheten börjar och slutar samt om på vilket sätt ansökan till verksamheten sker. Vid intagningen till verksamheten skall lika intagningsgrunder tillämpas på barnen.

För att främja måluppfyllelsen i fråga om morgon- och eftermiddagsverksamheten och för att utveckla verksamheten skall morgon- och eftermiddagsverksamheten även utvärderas planmässigt.

Kommunerna skall enligt förslaget kunna ta ut skäliga avgifter för morgon- och eftermiddagsverksamhet. Kommunen beslutar om storleken på månadsavgiften, som dock får uppgå till högst 60 euro. Andra avgifter kan inte tas ut för deltagande i verksamheten. De begränsningar som skall gälla avgifterna motsvarar dagvårdens avgiftspraxis. Avgifterna kan efterskänkas eller nedsättas, om det finns skäl därtill med beaktande av vårdnadshavarens underhållsskyldighet eller utkomstmöjligheter eller vårdsynpunkter. Kommunen kan om den så önskar använda t.ex. minimiinkomstgränserna i dagvården när den fastställer vårdnadshavarnas betalningsförmåga.

Enligt förslaget skall den som ordnar morgon- och eftermiddagsverksamheten med beaktande av hur verksamheten är ordnad ha ett tillräckligt antal yrkeskunniga ledare. Det är meningen att morgon- och eftermiddagsverksamheten i regel skall ledas av handledare inom olika hobby- och annan fritidsverksamhet samt personer som är förtrogna med vård och fostran av barn. Behörighetsvillkoren för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall bestämmas genom förordning av statsrådet.

Undervisningsministeriet avser finansiera fortbildning av personer som arbetar som ledare.

3.2. **Ändringar i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.**

Till de centrala syftens med denna proposition hör förutom tydligare ansvar för genomförandet av morgon- och eftermiddagsverksamheten samt innehållsbestämningen och målsättningen även fortlöpande lagstadgad finansiering för verksamheten. För morgon- och eftermiddagsverksamheten skall enligt förslaget beviljas finansiering enligt finansieringssystemet för undervisnings- och kulturverksamhet. Till de ledande principerna i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet hör att statsandelen för driftskostnader bygger på kalkyler. Också statsandelen för morgon- och eftermiddagsverksamheten föreslås bli beviljad enligt kalkylerade grunder. Statsandelen för driftskostnaderna föreslås vara 57 procent av produkten av det fastställda timantalet och priset per timme. Det föreslagna finansieringssystemet är tydligt och orsakar inte betydande extra arbete för dem som ordnar verksamheten.

Enligt förslaget är det kommunerna som skall ordna och samordna morgon- och eftermiddagsverksamheten. De kan skaffa tjänster även av andra samfund. Meningen är att finansieringen beviljas kommunerna, som kan använda den till att skaffa tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Även om finansieringen enligt förslaget bestäms på kalkylerade grunder, skall endast sådana kommuner beviljas finansiering som faktiskt också ordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet. De centrala utgångspunkterna för bestämningen av finansieringen är det för varje år fastställda priset per handledd timme och det totala antalet handledda timmar som anvisas verksamheten. Enligt förslaget fastställer undervisningsministeriet det pris per handledd timme som läggs till grund för statsandelen för morgon- och eftermiddagsverksamhet samt de kalkylerade timantalen för kommuner som ordnar verksamheten årligen inom ramarna för statsbudgeten. I övergångsskedet, dvs. när verksamheten kör igång den 1 augusti 2004 och ännu år 2005 skall i princip det totala timantal som anges i budgeten divideras med beaktande av elevant-

talet i årskurs ett och två och antalet elever som tagits in eller förts över till specialundervisning i alla skolor som finns i de kommuner som anmält sig som anordnare av verksamheten. Om deltagarnivån i den morgon- och eftermiddagsverksamhet som kommunen ordnar, enligt uppgift från kommunen avviker från den genomsnittliga deltagarnivån, kan detta beaktas när timantalet fastställs. Det i budgeten angivna priset per enhet multipliceras med det timantal som fastställts för kommunen, och statsandelen är 57 procent. Uppgifterna om antalet elever i nämnda årskurser i de enskilda kommunerna fås utan särskild förfrågan ur de uppgifter för statistikdagen den 20 september som Statistikcentralen samlar in för statsandelssystemet.

Från år 2006 kommer det faktiska antalet handledda timmar i kommunerna att vara tillgängligt, och det totala antalet timmar på riksnivå kan divideras med beaktande av de faktiska antalen handledda timmar i kommunerna. Om en kommun inleder verksamheten först då, får timantalet fastställas på kalkylerad grund. Kostnaderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för elever i årskurs ett och två och elever i specialundervisningen skall inte upptas i de kostnader som läggs till grund för beräkningen av priserna per enhet för den grundläggande utbildningen.

Totalantalet handledda timmar för nästa budgetår divideras med beaktande av de faktiska handledda timmar läsåret innan som uppgetts på statistikdagen hösten året före budgetåret. Kostnads- och räkenskapsutredningar behövs således inte. Det räcker att statsbidragsmyndigheten tillställs uppgifterna om antalet faktiska handledda timmar.

Kommunernas kostnader för morgon- och eftermiddagsverksamheten bevakas i sådan utsträckning att tillräckliga uppgifter om de totala kostnaderna för verksamheten är tillgängliga. Statsbidragsmyndighet i ärenden som gäller nämnda finansiering är enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet undervisningsministeriet.

3.3. Ändringar i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn

Enligt 2 § 1 mom. lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (nedan lagen om brottskontroll) tillämpas lagen på arbete som utförs i anställnings- eller tjänsteförhållande och som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro fostra, undervisa, sköta eller annars ta hand om minderåriga eller annars arbeta i personlig kontakt med minderåriga. I paragrafens 2 mom. uppräknas sådana funktioner som avviker från anställnings- och tjänsteförhållanden och som lagen även tillämpas på, och i 3 mom. föreskrivs om begränsningar i tillämpningen vid kortvariga uppgifter samt om rätten att vägra ta emot uppgifter i vissa situationer.

I lagen om grundläggande utbildning föreslås bli föreskrivet om kommunens möjlighet att ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet eller skaffa denna service av någon annan serviceproducent. Om kommunen själv ordnar morgon- och eftermiddagsverksamheten, utför de personer som sköter uppgifterna arbetet inom ett anställnings- eller tjänsteförhållande hos verksamhetsanordnaren och lagen om brottskontroll gäller arbetsgivaren.

Regeringspropositionen med förslag till lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn och till lag om ändring av 6 och 7 § straffregisterlagen (RP 3/2002 rd) behandlar tillämpningen av lagen om brottslig bakgrund i privata verksamhetsenheter som producerar social- och hälsovårdsservice. Arbetsgivaren svarar för kontrollen av brottslig bakgrund. Om tjänsterna helt och hållet produceras av en privat yrkesutövare utan något arbetsavtalsförhållande, skall länsstyrelsen eller kommunen kontrollera brottslig bakgrund i samband med tillstånds- eller anmälningsförfarandet. Propositionen behandlar även frivilligverksamhet med tanke på kontroll av brottslig bakgrund och slutsatsen är att det skulle vara omöjligt att i praktiken följa att förpliktelsen att begära utdrag ur straffregistret iakttas.

Om en privat yrkesutövare producerar tjänster som hör till morgon- och eftermiddagsverksamheten, förutsätts inte motsvaran-

de uppdrag eller tillstånds- och anmälningsförfarande som krävs för i 2 § 2 mom. lagen om brottskontroll nämnd familjevård enligt 1 § familjevårdarlagen (312/1992), serviceproduktion enligt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996) eller serviceproduktion enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990). Brottslig bakgrund hos yrkesutövare skall alltså då inte granskas.

Det finns självfallet i morgon- och eftermiddagsverksamheten samma behov att hindra att barn utnyttjas sexuellt, utsätts för våld eller lockas till att använda narkotika som i annan verksamhet med barn. Det föreslås att man i lagen om brottskontroll tar in en ny 8 punkt i 2 § 2 mom. om tillämpningsområde med bestämmelser om att kontrollförfarandet i fråga om brottslig bakgrund skall tillämpas även då kommunen skaffar de tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet som föreskrivs i lagen om grundläggande utbildning. Dessutom föreslås en ny 5 a § om straffregisterutdrag vid service för morgon- och eftermiddagsverksamheten. Enligt förslaget skall straffregisterutdrag avkrävas personer som sköter sådana uppgifter som avses i 2 § lagen om brottskontroll utan att stå i tjänste- eller arbetsförhållande. Enligt bestämmelsen skall kommunen eller samkommunen innan avtalet om morgon- och eftermiddagsverksamhet ingås kräva att en person vars arbete omfattar uppgifter som avses i 2 § visar upp ett utdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen, om personen i fråga utövar dessa uppgifter inom ett tjänste- eller arbetsförhållande. Skyldigheten att kräva straffregisterutdrag föreslås i dessa situationer gälla även då uppgifterna sköts som frivilligarbete.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn är en betydande reform när det gäller småbarnsfostran för skolbarn. De faktorer som betyder mest i kostnadsstrukturen för morgon- och eftermiddagsverksamheten är dimensioneringen av verksamheten (behovet på årsnivå), lönekostnaderna för personalen, kostnaderna för lokalanskaffning samt övriga

tilläggskostnader som verksamheten innebär. Reformen ökar statens utgifter med ca 45 miljoner euro på årsnivå. Inom undervisningsministeriets förvaltningsområde ökar driftskostnaderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn med ca 42 miljoner euro. Ministeriets idrottsanslag avses bli använda till stöd för utvecklingen av morgon- och eftermiddagsverksamhet som ordnas av idrottsorganisationer och -föreningar samt för utbildningen av aktörer inom dessa. Dessutom är det meningen att utveckla idrottsföreningarnas verksamhet för barn och ungdomar så att den bättre beaktar målen för eftermiddagsverksamhet för andra elever än elever i årskurs ett och två. Med undervisningsministeriets anslag för ungdomsarbete är det meningen att stödja sådan hobbybetonad eftermiddagsverksamhet för andra årskurser än ett och två som ordnas av organisationer och andra sammanslutningar. Av anslaget under moment 29.99.50 i statsbudgeten (Ungdomsarbete, Tippnings- och penninglotterivinstmedel för främjande av ungdomsarbete) är det meningen att ca en miljon euro om året skall användas för denna verksamhet.

Undervisningsministeriet har av anslaget under budgetmoment 29.98.50 (Idrottsverksamhet, Tippnings- och penninglotterivinstmedel för främjande av idrott och fysisk fostran) beviljat stöd för s.k. motionseftisverksamhet för elever i årskurs ett och två som ett led i idrottsprogrammet för barn och unga. För läsåret 2003—2004 har 500 aktörer beviljats stöd via länsstyrelserna. Dessutom har ministeriet understött regionala idrottsorganisationer i deras arbete med regional utveckling av eftermiddagsverksamhet, forsknings- och utredningsarbete samt utbildning som gäller eftermiddagsverksamhet. För programmet avsattes 2,9 miljoner euro i statsbudgeten för 2003.

Idrottsprogrammet för barn och unga avses bli förlängt och inriktat mot utveckling av den morgon- och eftermiddagsverksamhet som idrottsorganisationer och idrottsföreningar ordnar, utbildning av aktörerna samt samordning av verksamheten.

Undervisningsministeriets utredning visar att det maximala behovet av morgon- och eftermiddagsverksamhet på riksnivå är ca 68

procent av totalantalet elever i årskurs ett och två och elever som tagits in eller förts över till specialundervisning, dvs. sammanlagt ca 96 220 barn. För närvarande deltar ca en tredjedel av åldersklassen i morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn. Att erbjuda morgon- och eftermiddagsverksamhet för 96 220 barn orsakar driftskostnader på ca 79 miljoner euro om året; statsandelen är 57 procent. Reformen ökar inte kommunernas driftskostnader i någon betydande grad, eftersom kommunerna får ca 45 miljoner euro i utökade statsandelar och även har möjlighet att ta ut avgifter för de barn som deltar i verksamheten. Dessutom har kommunerna redan tidigare anvisat ekonomiska resurser för morgon- och eftermiddagsverksamhet. Avgifterna beräknas totalt hämta in 28-40 miljoner euro beroende på till vilket belopp kommunerna fastställer månadsavgifterna. Hushållens utgifter ökar med samma belopp som kommunernas avgiftsinkomster ökar.

Kostnadseffekterna av morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn har uppskattats som driftskostnader på årsnivå. Beräkningarna bygger på antagandet att antalet barn som läsåret 2004—2005 får grundläggande utbildning i årskurs ett och två uppgår till ca 124 200 och antalet barn som tagits in eller förts över till specialundervisning till ca 17 300. Det totala antalet barn som morgon- och eftermiddagsverksamheten är tänkt att omfatta blir därmed 141 500. Undervisningsministeriet har bedömt maximit behovet per år till 68 procent av barnen, vilket innebär maximalt ca 96 220 barn i verksamheten. Bedömningen bygger på en förfrågan som undervisningsministeriet gjorde våren 2003 bland vårdnadshavare om deras barns behov av att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet. I beräkningarna antas även att kommunerna genomför morgon- och eftermiddagsverksamheten inom ramen för de pris per verksamhetstimme som fastställs för verksamheten. Också lönekostnaderna för den personal som deltar i verksamheten som ledare samt andra årliga tilläggskostnader har uppskattats.

Utbudet av morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn har dimensionerats för 96 220 barn så att verksamheten omfattar 570 timmar per skolår för varje deltagande elev.

Vidare bygger beräkningarna på antagandet om en genomsnittlig gruppstorlek på 12 barn. Lönekostnaderna för dem som arbetar som ledare i verksamheten blir då ca 61 miljoner euro och de övriga tilläggskostnaderna för verksamheten ca 18 miljoner euro. Under det första verksamhetsåret uppkommer tilläggs-kostnader för fem månader. Statsandelen för fem månader utgör ca 20 miljoner euro och täcks med anslaget för morgon- och eftermiddagsverksamhet i statsbudgeten för 2004. Kommunernas utgiftsökning år 2004 på grund av reformen uppgår till ca 17 miljoner euro och kan täckas med avgifter för verksamheten och de anslag som kommunerna redan tidigare riktat mot denna verksamhet.

Kontrollen av brottslig bakgrund hos de anställda ökar tillfälligt arbetsmängden vid rättsregistercentralen när lagstiftningen har trätt i kraft, och inverkar senare på behovet av straffregisterutdrag när ny personal anställs. Detta kan i någon mån påverka rättsregistercentralens utgifter.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal samt övriga verkningar

Enligt propositionen föreskrivs inte att barnen skall ha subjektiv rätt till morgon- och eftermiddagsverksamhet. Kommunen kan ordna eller skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet. När kommunerna ordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet beslutar de också om under vilken förvaltning verksamheten i kommunen skall sortera. Lagstiftningen om undervisningsverksamheten innehåller inga bestämmelser som skulle ange var i förvaltningen verksamheten i kommunen skall placeras enligt utbildningslagstiftningen, utan det är till denna del kommunallagen som skall iaktas. Propositionens verkningar i fråga om personal beror väsentligt på hur heltäckande och på vilket sätt kommunen ordnar morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn.

Propositionen har även arbetskraftspolitiska verkningar. På riksnivå kan propositionen bedömas orsaka behov av ca 8 000 ledare för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn. För närvarande arbetar ca 4 800 ledare som ledare i morgon- och eftermiddagsverksamhet, hälften av dem i tidsbundet anställ-

ningsförhållande på heltid eller med arbetsmarknadsstöd och ca 1 500 i anställningsförhållande på deltid. Reformen gör det möjligt att göra dessa anställningsförhållanden ordinarie och att anställa ca 3 200 helt nya ledare för morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Att morgon- och eftermiddagsverksamheten sätts i gång medför även behov av grundutbildning av och påbyggnads- och fortbildning för dem som arbetar som ledare i verksamheten. Undervisningsministeriet avser att via Utbildningsstyrelsen och länsstyrelserna rikta resurser för påbyggnadsutbildning och fortbildning av undervisningspersonalen mot de behov av att utbilda personal som morgon- och eftermiddagsverksamheten orsakar. Utbildningen av frivilliga aktörer som arbetar inom olika medborgarorganisationer ordnas särskilt.

En del av de ledare i morgon och eftermiddagsverksamheten som är frivilligaktörer från någon medborgarorganisation har sådan yrkesutbildning som förutsätts för ledare i denna verksamhet. Men en del saknar lämplig utbildning, även om de i regel har sådan utbildning som organisationerna ordnar för sina frivilligledare. Organisationerna har också hittills ordnat särskild utbildning i handledning inom morgon- och eftermiddagsverksamhet för dessa ledare. I syfte att garantera verksamhetens kvalitet är det meningen att utbildningen skall fortsätta och få finansiering från undervisningsministeriet.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten kan medföra förskjutningar i personalens sociala struktur på de ställen där verksamheten ordnas. Reformen kan bedömas leda till ett större antal män som arbetar med handledning, vård och fostran av barn. Dessa områden har av tradition varit mycket kvinnodominerade. Detta är av central betydelse särskilt med tanke på pojkarnas uppväxt och utveckling.

En central samhällspolitisk verkan av reformen med morgon- och eftermiddagsverksamhet är att reformen främjar barnens välfärd och jämlikhet, eftersom verksamheten jämnar ut sociala skillnader i barnens liv. Barnen får möjlighet att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet oberoende av familjens sociala och socioekonomiska ställning.

En socialpolitisk effekt av verksamheten är

utökat förebyggande av utslagning samt ökad delaktighet bland barn och unga. Genom att erbjuda allsidiga möjligheter till fritidssysselsättning som ger barnen möjligheter till erfarenheter av att lyckas och att kunna, vilket stärker barnens förmåga att hantera livet, har man fått positiva erfarenheter i förebyggandet av ojämlikhet och utslagning. Morgon- och eftermiddagsverksamheten minskar den tid barnen tillbringar ensamma utan vuxen närvaro efter skolan samt underlättar avpassningen mellan familj och arbetsliv.

5. Beredningen av propositionen

Undervisningsministeriet tillsatte den 5 oktober 2001 en arbetsgrupp som skulle utarbeta ett förslag till statsrådets principbeslut om anordnande av morgon- och eftermiddagsverksamhet. Arbetsgruppen skulle utreda den arbets- och ansvarsfördelning i morgon- och eftermiddagsverksamheten som motsvarade barnens och de ungas behov samt finansieringsgrunderna och övriga nödvändiga principiella riktlinjer. I arbetsgruppen fanns representanter för undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Utbildningsstyrelsen samt Finlands Kommunförbund rf. Arbetsgruppen lade fram sitt förslag till statsrådets principbeslut om utvecklingslinjer för morgon- och eftermiddagsverksamheten för skolbarn i augusti 2002 (UVM 29:2002). Arbetsgruppen föreslog att skolan och dess omgivning görs till ett centrum för verksamheten där eleverna har möjlighet till morgon- och eftermiddagsverksamhet utanför skoldagen enligt deras och familjens behov. Dessutom föreslog arbetsgruppen att den partiella vårdpenningen och den partiella vårdledigheten utsträcks till de mindre skolbarnens föräldrar. I förslaget ingick ett kompletterande yttrande från social- och hälsovårdsministeriet och en reservation från en företrädare för Finlands Kommunförbund.

Nästan etthundra utlåtanden avgavs om arbetsgruppens promemoria och det ansågs överlag som ett viktigt utvecklingsobjekt att ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet, och statsrådets principbeslut i frågan ansågs befogat. Att utveckla skolan och dess omgivning till ett verksamhetscentrum ansågs vara en god utgångspunkt för utvecklingsarbetet.

Att morgon- och eftermiddagsverksamheten skall vara frivillig för barnen betonades. Inställningen till den föreslagna delegationen för nationell koordinering av verksamheten var positiv.

Över lag fästes vikt vid verksamhetens innehåll, allsidighet och kvalitet. I många utlåtanden konstaterades att målen bör stå i linje med läroplansgrunderna så att verksamheten bygger på samma värderingar och syn på fostran. För mycket skolprägel bör dock undvikas. Såväl i den dagliga verksamheten som i klubbverksamheten kunde man enligt remissinstanserna även uppfylla mål som satts för den grundläggande konstundervisningen.

I övrigt gick åsikterna isär. En del remissinstanser ansåg det nödvändigt att morgon- och eftermiddagsverksamheten är en subjektiv rätt för alla behövande, andra ansåg det orealistiskt att ålägga kommunerna nya skyldigheter. Vissa remissinstanser efterlyste formella behörighetsvillkor för ledarna och samordnarna, andra ansåg det viktigt att formella behörighetsvillkor inte ställs.

Ytterligare utredningar efterlystes om nuläget och behovet av morgon- och eftermiddagsverksamhet, likaså erfarenheter av olika verksamhetsmodeller. Många remissinstanser menade att kostnads kalkylen i arbetsgruppens förslag inte beaktade alla utgifter för verksamheten. Även verksamhet under lov och behoven hos barn i familjer med icke typiska arbetstider borde beaktas.

Det riksomfattande försöks- och forskningsprojektet MUKAVA startades hösten 2002. Projektet består av sju delprojekt, vars verksamhetsramar utgörs av det Sitra-finansierade försöket med en omstrukturering av skoldagen. I detta projekt för en heldagskola deltar sju försöksskolor där en ny rytm i elevernas skoldag utprövas genom att övervakad verksamhet eller hobbyklubbar kan finnas före skolarbetet, under matpausen, mellan lektionerna och på eftermiddagen efter lektionerna.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. Tjänstemän från social- och hälsovårdsministeriet, arbetsministeriet och Utbildningsstyrelsen har deltagit i beredningsarbetet. Propositionen har behandlats i delegationen för mor-

gon- och eftermiddagsverksamhet, som tillsatts av undervisningsministeriet. I delegationen finns företrädare för social- och hälsovårdsministeriet, länsstyrelsen för Södra Finlands län, Utbildningsstyrelsen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes, delegationen för etniska relationer vid arbetsministeriet, Finlands Kommunförbund, Finlands föräldraförbund, Förbundet Hem och Skola, Mannerheims Barnskyddsförbund, Klubbcentralen - stöd för skolan, Finlands evangelisk-lutherska kyrka (Kyrkostyrelsen), Finlands Ungdomssamarbete Allians, Yrkeshögskolornas nätverk inom det sociala området, Centralkommissionen för konst, Ung i Finland, AKA-VA, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Industrins och arbetsgivarnas centralförbund samt Tjänstemannacentralorganisationen FTFC. Separata förhandlingar om propositionen har förts med Finlands Kommunförbund och Undervisningssektorns Fackorganisation. Propositionen har behandlats i kulturpolitiska ministerarbetsgruppen och i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

I 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen föreskrivs om partiell vårdledighet. Enligt paragrafens 1 mom. kan en arbetstagare som har varit anställd hos samma arbetsgivare sammanlagt minst 12 månader under de senaste 24 månaderna, få partiell vårdledighet för att vårda sitt barn eller något annat barn som varaktigt bor i hans eller hennes hushåll till utgången av det kalenderår då barnet börjar grundskolan. Motsvarande bestämmelse finns i 32 b §

3 mom. sjömanslagen (423/1978), sådant det lyder i lag 936/2002. Regeringen har avlåtit en proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 4 kap. 4 § arbetsavtalslagen och 32 b § sjömanslagen (RP 22/2003) så att en arbetstagare kan hålla partiell vårdledighet till utgången av det andra läsåret för ett barn som får grundläggande utbildning. Enligt propositionen skall den tid som förutsätts att arbetstagaren har varit anställd hos samma arbetsgivare för att få partiell vårdledighet förkortas till sex månader under de senaste 12 månaderna. Dessutom föreslås en precisering av den princip gällande rätten att utnyttja partiell vårdledighet enligt vilken båda föräldrarna kan hålla partiell vårdledighet under samma kalenderperiod, men inte samtidigt. Genom en ändring av bestämmelserna om partiell vårdledighet skulle möjligheterna för yngre skolbarns föräldrar att förkorta arbetstiden utvidgas så att samordnandet av yrkes- och familjeliv under barnets första två skolår skulle lyckas bättre än för närvarande.

Regeringen avser avlåta en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 13 § lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2004 och avses bli behandlad i samband med den. I propositionen föreslås att den i lagen avsedda partiella vårdpenningen höjs mot nuvarande belopp och rätten till partiell vårdpenning utvidgas till att gälla föräldrar till barn som deltar i undervisningen i årskurs ett och två i grundläggande utbildning. Dessutom föreslås att det skall vara möjligt att betala ut partiell vårdpenning till vardera föräldern till ett barn som deltar i undervisningen i årskurs ett och två i grundläggande utbildning, även om deras partiella vårdledighet infaller samma kalenderperiod.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning

1 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafens 2 mom. tas morgon- och eftermiddagsverksamhet in som en ny del av tillämpningsområdet och enligt 4 mom. finns bestämmelser om denna verksamhet i lagens 8 a kap. Förutom bestämmelserna i 8 a kap. tillämpas bestämmelsen om tystnadsplikt i 40 §, bestämmelsen om rätt att få uppgift i 41 § och bestämmelsen om finansiering i 43 § samt bestämmelserna om avgifter som tas ut av eleverna i 44 § 2 och 3 mom. på morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Paragrafens 1 och 2 mom. motsvarar gällande bestämmelser.

43 §. *Finansiering.* Paragrafen innehåller en hänvisning till lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Morgon- och eftermiddagsverksamhet tas in i paragrafen.

48 a §. *Mål och grunder.* Enligt paragrafens 1 mom. är syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten att stödja hemmets och skolans fostrande arbete. Morgon- och eftermiddagsverksamheten utgör en fortsättning på det fostrande arbete som inletts i småbarnsfostran. Syftet är att stödja utvecklingen av barnens känsloliv och barnens etiska utveckling och att främja barnens välfärd och jämlikhet i samhället samt förebygga utslagning och öka delaktigheten. I 2 mom. beskrivs de centrala grunderna enligt vilka morgon- och eftermiddagsverksamheten skall ordnas. Målet är att erbjuda de barn som deltar i verksamheten allsidig hobbyverksamhet, samarbete som utvecklar interaktionsfärdigheter samt erbjuda barnen möjligheter till erfarenheter av att lyckas och att kunna, vilket stärker deras förmåga att hantera livet. Verksamheten skall också ge möjligheter till vila i en lugn miljö. Morgon- och

eftermiddagsverksamheten skall ske under tillsyn av en yrkeskunnig och för arbetet lämpad person. I 3 mom. bestäms om Utbildningsstyrelsens befogenhet att besluta om de riksomfattande målen för och det centrala innehållet i verksamheten. Utbildningsstyrelsen får själv besluta om den tar in grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamheten i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen eller om den utfärdar ett särskilt beslut om dem. Utbildningsstyrelsen skall bereda grunderna i samråd med forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården.

48 b §. *Anordnande och omfattning.* Enligt paragrafen kan kommunen anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet. Kommunen är inte enligt lagen skyldig att ordna denna verksamhet. Om kommunen beslutar att anordna eller skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag, skall den iaktta de förutsättningar som bestäms i 8 a kap. Verksamheten skall erbjudas eleverna i årskurs ett och två i grundläggande utbildning i alla skolor i kommunen samt de elever i årskurs 3—9 som avses i 17 § 2 mom. Första momentet innehåller också en bestämmelse om ansökan till och information om verksamheten samt om lika behandling av barnen.

Enligt paragrafens 2 mom. kan kommunen ordna verksamheten själv eller skaffa tjänsterna t.ex. av en församling, förening, organisation, ett bolag eller någon annan serviceproducent. Kommunen svarar för att också de tjänster som den skaffar motsvarar kraven i denna lag. Verksamheten kan erbjudas antingen på morgonen eller eftermiddagen eller både och. I tvåspråkiga kommuner skall morgon- och eftermiddagsverksamheten ordnas så att vardera språkgruppen har möjlighet att få tjänster på sitt eget språk. Även andra språkgruppers behov skall beaktas när verksamheten ordnas. Verksamheten bör ordnas med beaktande av att de barn som deltar i

verksamheten och som enligt lagen om grundläggande utbildning har rätt till stöd för skolresor också har möjlighet att använda denna förmån. Bestämmelsen är avsedd att vara riktgivande i planeringen av verksamheterna, och ålägger alltså inte kommunerna att t.ex. ordna transporter.

Enligt paragrafens 3 mom. skall varje barn som deltar i verksamheten erbjudas verksamhet minst 570 timmar. Att delta i morgon- och eftermiddagsverksamheten är frivilligt för barnen. Verksamhet kan erbjudas under skolåret på vardagar i regel mellan klockan 7.00 och 17.00. I kommunens verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamheten är det meningen att kommunen skall bestämma bl.a. om hur verksamheten skall ordnas generellt, om verksamhetstimmar och andra nödvändiga frågor som ansluter sig till anordnandet. Verksamhetsplanen utgör ett viktigt element i genomförandet av morgon- och eftermiddagsverksamheten. I lagen ingår därför ett bemyndigande att utfärda närmare bestämmelser om verksamhetsplanen genom förordning av statsrådet.

48 c §. *Utvärdering.* Syftet med utvärderingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten är enligt paragrafen att säkerställa att de mål som satts för verksamheten nås, stödja utvecklingen av verksamheten, främja barnens välfärd samt jämlikhet i samhället och förebygga utslagning. I paragrafens 2 mom. åläggs kommunen skyldighet att utvärdera den morgon- och eftermiddagsverksamhet som den ordnar eller skaffar samt delta i extern utvärdering av verksamheten.

Syftet är att med hjälp av bestämmelsen förtydliga betydelsen av utvärdering i utvecklingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn och ge den en plats i det nationella systemet för utbildningsutvärdering. Målet för utvärderingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten är att få tillförlitlig, aktuell och med hänsyn till målen heltäckande information till stöd för beslutsfattande och utveckling på nationell och lokal nivå i fråga om morgon- och eftermiddagsverksamheten. Målet är också att stödja barnen i arbetet mot de mål som satts för morgon- och eftermiddagsverksamheten för barn, erbjuda barnens föräldrar tillräcklig information samt stödja personalens arbete.

Enligt förslaget skall de viktigaste resultaten av utvärderingarna offentliggöras så att de resultat som nåtts så effektivt som möjligt kan utnyttjas i arbetet med att utveckla morgon- och eftermiddagsverksamheten.

48 d §. *Rätt till en trygg miljö och studiesociala förmåner.* I paragrafen bestäms att de barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet skall ha rätt till en trygg miljö i verksamheten. Bestämmelsen förutsätter att alla lokaler och all utrustning för morgon- och eftermiddagsverksamheten är trygga. Bestämmelsen ålägger kommunerna att också se till att barnen inte utsätts för våld eller annan mobbning i verksamheten. Ett barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag har som studiesocial förmån rätt att få mellanmål och avgiftsfri vård vid olycksfall som inträffat i morgon- och eftermiddagsverksamheten. Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn föreslås bli ändrad så att den gäller morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn oberoende av om den som leder verksamheten står i tjänste- eller arbetsförhållande eller inte.

48 e §. *Personal.* Det föreslås att behörighetsvillkoren för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten bestäms genom förordning av statsrådet. Det är meningen att verksamheten i huvudsak skall ledas av personer som är förtrogna med olika hobbyn och annan fritidsverksamhet samt med vård och fostran av barn. Ledarna kan vara personer med olika utbildningsbakgrund. Lämpliga utbildningar är högskoleexamina, lämpliga (gamla) examina på institutnivå samt lämpliga yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Behörig som ledare är också den som är behörig att ge klassundervisning, förskoleundervisning, specialundervisning och ämnesundervisning eller behörig att vara studiehandledare.

Lämpliga examina är t.ex. examen för socialpedagog och barnskötare, grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, i barn- och familjearbete, i ungdoms- och fritidsinstruktion, i idrott, inom hantverk och konstindustri, i visuell framställning, i musik och i teater och dans samt utöver dessa högskoleexamina och tidigare examina på institutnivå inom ett flertal områden. Av de nuva-

rande yrkesexamina är t.ex. följande lämpliga: yrkesexamen och specialyrkesexamen för skolgångsbiträde, yrkesexamen för familjedagvårdare och yrkesexamen och specialyrkesexamen inom teaterbranschen. Lämpliga examina för handledning inom morgon- och eftermiddagsverksamhet för barn som får specialundervisning är t.ex. grundexamen i teckenspråkshandledning, yrkesexamen för specialhandledare av barn och ungdom samt specialexamen i tolkservice för talhandikappade.

Avsikten är att personer som har erfarenhet av handledning inom hobbyverksamhet för barn skall kunna få behörighet genom en fristående examen. Undervisningsministeriet utreder i samråd med Utbildningsstyrelsen och organisationer som företräder arbetslivet om det är befogat att införa en yrkesexamen för dessa uppgifter. Yrkesexamina avläggs oberoende av hur yrkeskunskapen inhämtats i from av fristående examina. I en fristående examen är det möjligt att utnyttja yrkesfärdighet och kompetens som inhämtas genom arbetserfarenhet och annan verksamhet. En fristående examen kunde lämpa sig väl för personer som har erfarenhet av handledning inom hobbyverksamhet för barn.

När morgon- och eftermiddagsverksamheten startar kommer det inte att finnas tillräckligt många utbildade ledare. Meningen är att det skall föreskrivas att fem år efter att verksamheten inleddes även personer som genom utbildning eller erfarenhet skaffat sig tillräckliga färdigheter att arbeta som ledare i en barngrupp skall vara behöriga. I syfte att säkra verksamhetens kvalitet förutsätts ledarna vara lämpade för arbetsuppgifterna.

Våren 2006 är det meningen att man skall utreda utbildningsbakgrunden hos personer som leder morgon- och eftermiddagsverksamhet samt bedöma behovet att eventuellt precisera ledarnas kompetenskrav.

48 f §. *Avgifter.* För morgon- och eftermiddagsverksamhet kan enligt paragrafen bestämmas en månadsavgift. Det är meningen att avgifterna skall vara så skäliga att de inte begränsar barnens deltagande i verksamheten. För månadsavgifterna föreslås en övre gräns och att den fastställs till 60 euro. Kommunen kan om den så önskar använda t.ex. minimiinkomstgränserna i dagvården

när den fastställer vårdnadshavarnas betalningsförmåga. Eftersom verksamheten kan ha varierande innehåll, ges kommunen möjlighet att bestämma olika stora månadsavgifter för enskilda verksamheter. För att göra avgiftspraxisen enklare föreslås att det i paragrafen införs en begränsning enligt vilken kommunen i en situation då morgon- och eftermiddagsverksamhet ordnas högst 10 dagar i månaden, tar ut hälften av avgiften. Motsvarande begränsning föreslås bli tillämplig om barnet på grund av egen sjukdom inte kan delta i verksamheten under en längre tid än 10 dagar under en kalendermånad. Frånvaro som beror på egen sjukdom och som pågår en hel kalendermånad leder självfallet till att ingen avgift tas ut. Om barnet däremot inte deltagit av andra orsaker, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften. Bestämmelserna om hur avgifterna tas ut motsvarar dagvårdens avgiftspraxis. I paragrafen förbjuds uttryckligen möjligheten att ta ut andra avgifter för att ett barn skall få delta i verksamheten. Utöver månadsavgiften kan kommunen alltså inte ta ut exempelvis material-, redskaps- eller andra motsvarande avgifter för barnen.

Enligt paragrafens 2 mom. skall avgifterna kunna efterskänkas, om sådana sociala skälighetsaspekter som nämns i bestämmelsen förutsätter det.

1.2. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

5 §. *Grund för beräkning av finansieringen.* Paragrafen som gäller grunderna för beräkning av finansieringen för driftskostnader i undervisnings- och kulturverksamhet utökas med en ny 3 a-punkt, där antalet ledda timmar och det per timme bestämda priset i morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning tas in som en ny grund för beräkning av statsandel.

13 a §. *Statsandel för driftskostnader för morgon- och eftermiddagsverksamhet.* I lagen tas in en ny paragraf som gör det möjligt att bevilja kommunen statsandel för morgon- och eftermiddagsverksamhet. Statsandelen för driftskostnaderna är 57 procent av produkten av det antal timmar som fastställs för kommunen och priset per timme. Finansie-

ringen beaktas inte som en ökning vid fastställandet av kommunens finansieringsandel enligt 9 § lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

16 §. *Genomsnittliga priser per enhet.* I paragrafens 2 mom. uppräknas de pris per enhet som till vissa delar bestäms med avvikelse från beräkningsgrunderna för priserna per enhet enligt 3 kap. Paragraf 21 a som gäller morgon- och eftermiddagsverksamheten tas med i uppräknningen.

21 a §. *Priserna per enhet för morgon- och eftermiddagsverksamhet.* För beräkningen av statsandelen för morgon- och eftermiddagsverksamheten fastställs enligt bestämmelsen priset per ledd timme årligen inom ramen för statsbudgeten.

45 §. *Beviljande och justering av finansiering.* I paragrafens 1 mom. tas in en hänvisning till 13 a § som gäller finansiering av morgon- och eftermiddagsverksamheten. Samtidigt beaktas det i bestämmelsen att endast kommunerna kan få statsandel och denna betalas alltså såsom föreskrivs i 16 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996). Enligt sistnämnda bestämmelse beviljas den allmänna statsandelen och de uppgiftsbaserade statsandelarna samt fastställs den på skatteinkomsterna baserade utjämnningen av statsandelarna årligen utan ansökan senast den 11 januari. Med stöd av 46 § 1 mom. lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet och 17 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna sker utbetalningen från ingången av finansåret månatligen i lika stora poster senast den 11 varje månad.

48 §. *Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen.* I paragrafen tas in fastställandet av antalet prestationer som skall läggas till grund för finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamheten, dvs. antalet handledda timmar, för varje kommun som ordnar verksamheten. I fråga om åren 2004 och 2005 divideras maximiantalet timmar som anges i statsbudgeten i princip med beaktande av elevantalet i årskurs ett och två i alla skolor och antalet elever som tagits in eller förts över till specialundervisning. Om deltagarnivån i den morgon- och eftermiddagsverksamhet som kommunen ordnar, enligt uppgift från kom-

munen avviker från den genomsnittliga deltagarnivån, skall detta kunna beaktas när timantalet fastställs.

Ikraftträdelsebestämmelse. Enligt bestämmelsen kan besluten om priset per enhet, antalet verksamhetstimmar och beviljande av statsandel för 2004 undantagsvis fattas under år 2004, varvid alla uppgifter som behövs för beslutsfattandet är tillgängliga.

1.3. Lag om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn

2 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafens 2 mom. tas in en ny 8 punkt om skaffande av tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet. Tillägget kräver lagtekniska ändringar i 6 och 7 punkten.

5 a §. *Straffregisterutdrag vid morgon- och eftermiddagsverksamhet.* Lagen om brottskontroll tillämpas på arbete som utförs inom ett anställnings- eller tjänsteförhållande. När kommunen ordnar morgon- och eftermiddagsverksamheten själv eller tillsammans med andra kommuner, står ledarna i tjänste- eller arbetsförhållande och lagen om brottskontroll gäller arbetsgivaren. Då tjänsterna skaffas av någon annan serviceproducent eller privat yrkesutövare, kan det uppstå situationer då ledaren inte står i tjänste- eller arbetsförhållande och lagen om brottskontroll inte skall tillämpas. Därför tas det i lagen in en bestämmelse om straffregisterutdrag vid morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Straffregisterutdrag skall krävas av personer som inte sköter de uppgifter som avses i 2 § 1 mom. lagen om brottskontroll inom ett tjänste- eller arbetsförhållande. Enligt bestämmelsen skall en kommun eller samkommun innan avtalet ingås kräva att personen i fråga visar upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen, om personer inte sköter dessa uppgifter inom ett tjänste- eller arbetsförhållande. Detta innebär att arbetsuppgifterna sköts som självständig yrkesutövare eller som frivilligt arbete.

2. Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i lagen om grundläggande utbildning och lagen om fi-

nansiering av undervisnings- och kulturverksamhet avses träda i kraft den 1 augusti 2004. Med beaktande av att de kommuner som skaffar morgon- och eftermiddagsverksamheten av andra serviceproducenter skall ingå avtal med dessa innan verksamheten inleds och vid behov på förhand skaffa straff-

registerutdrag för dem som leder verksamheten, avses ändringen av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn träda i kraft den 1 april 2004.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om ändring av lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 1 och 43 §, av dessa lagrum 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1288/1999, samt *fogas* till lagen ett nytt 8 a kap. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om grundläggande utbildning och läroplikt.

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård (36/1973) tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som bestäms i lagen om barndagvård eller i en förordning med stöd av den.

Om grundläggande utbildning för andra än läropliktiga bestäms i 46 §.

Bestämmelser om morgon- och eftermiddagsverksamhet finns i 8 a kap. Av lagens övriga bestämmelser tillämpas bestämmelserna i 40, 41 och 43 § samt 44 § 2 och 3 mom. på morgon- och eftermiddagsverksamhet.

43 §

Finansiering

För utbildning samt morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt denna lag beviljas finansiering för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998).

8 a kap.

Morgon- och eftermiddagsverksamhet

48 a §

Mål och grunder

Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att som en del av småbarnsfostern stödja hemmets och skolans fostrande arbete samt att stödja utvecklingen av barnens känsloliv och barnens etiska utveckling. Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall dessutom främja barnens välfärd och jämlikhet i samhället samt förebygga utslagning och öka delaktigheten.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall erbjuda barnen allsidiga möjligheter att delta i ledd, rekreerande och tryggt verksam-

het och möjliggöra vila i en lugn miljö, under tillsyn av en yrkeskunnig och för arbetet lämplig person.

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i den morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag (grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamhet).

48 b §

Anordnande och omfattning

Kommunen kan anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag. Om kommunen anordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag, skall verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser till elever som avses i 17 § 2 mom. Ansökan till morgon- och eftermiddagsverksamhet skall ske innan undervisningen börjar på det sätt som kommunen förutsätter. Kommunen skall på förhand meddela om på vilka ställen morgon- och eftermiddagsverksamhet anordnas, vid vilken tidpunkt verksamheten börjar och slutar samt om på vilket sätt ansökan till den kommunalt ordnade eller skaffade morgon- och eftermiddagsverksamheten sker. Vid intagningen till verksamheten skall lika intagningsgrunder tillämpas på barnen.

Kommunen kan ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Olika språkgruppers behov skall beaktas när verksamheten ordnas. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt denna lag. Morgon- och eftermiddagsverksamhet skall ordnas med beaktande av att de barn som deltar i verksamheten och som enligt 32 § har rätt till stöd för skolresor har möjlighet att använda denna förmån.

Varje barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet skall erbjudas verksamheten minst 570 timmar under skolarbetet. Att delta i verksamheten är frivilligt för barnen. Verksamhet kan ordnas under skolarbetet på vardagar i regel mellan klockan 7.00 och

17.00. Verksamheten skall planeras i samråd med hemmen. Kommunen skall anta en verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag. Närmare bestämmelser om verksamhetsplanens innehåll kan ges genom förordning av statsrådet.

48 c §

Utvärdering

Syftet med utvärderingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten är att säkerställa att målen enligt 48 a § nås. Kommunen skall utvärdera den morgon- och eftermiddagsverksamhet som den ordnar eller skaffar samt delta i extern utvärdering av verksamheten. De viktigaste resultaten av utvärderingarna skall offentliggöras.

48 d §

Rätt till en trygg miljö och studiesociala förmåner

Ett barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet har rätt till en trygg miljö i verksamheten. Ett barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall få mellanmål. Vården vid olycksfall som drabbat barnet i morgon- och eftermiddagsverksamheten är avgiftsfri för barnet.

48 e §

Personal

I morgon- och eftermiddagsverksamheten skall med beaktande av hur verksamheten är ordnad finnas ett tillräckligt antal yrkeskunniga ledare. Behörighetsvillkoren för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten bestäms genom förordning av statsrådet.

48 f §

Avgifter

För morgon- och eftermiddagsverksamhet kan bestämmas en månadsavgift. Kommunen beslutar om storleken på månadsavgiften

som får uppgå till högst 60 euro. Avgiften kan tas ut för varje sådan månad då barnet deltar i verksamheten. Om verksamheten ordnas högst 10 dagar i månaden, tas endast hälften av avgiften ut. Om barnet på grund av egen sjukdom inte kan delta i verksamheten under en längre tid än 10 dagar under en kalendermånad, tas likaså endast hälften av avgiften ut. Om en frånvaro som beror på egen sjukdom pågår en hel kalendermånad, tas ingen avgift ut. Deltar barnet av någon annan orsak inte i verksamheten under en hel ka-

lendermånad, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften. Andra avgifter kan inte tas ut för deltagande i verksamheten.

Avgifterna kan efterskänkas eller nedsättas, om det finns skäl därtill med beaktande av vårdnadshavarens underhållsskyldighet eller utkomstmöjligheter eller vårdsynpunkter.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 16 § 2 mom., 45 § 1 mom. och 48 § 1 mom.,
 dessa lagrum sådana de lyder, 16 § 2 mom. i lag 1389/2001, 45 § 1 mom. i lag 1146/2000 och 48 § 1 mom. i lag 1211/2000, samt
fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1211/2000, en ny 3 a-punkt och till lagen nya 13 a och 21 a § som följer:

5 §

Grund för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnader som gäller undervisnings- och kulturverksamhet bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

3 a) i morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning på basis av antalet ledda timmar och det per timme bestämda priset per enhet,

13 a §

Statsandel för driftskostnader för morgon- och eftermiddagsverksamhet

Kommuner som anordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning beviljas statsandel för driftskostnaderna till 57 procent av det belopp som fås när det antal timmar som fastställts för kommunen för nämnda verksamhet som grund för beräkning av statsandelen multipliceras med det pris per enhet som bestämts per timme.

16 §

Genomsnittliga priser per enhet

Priserna per enhet bestäms av undervis-

ningsministeriet. De priser per enhet som avses i detta kapitel bestäms med undantag för de priser per enhet som avses i 19 § 7 mom., 21 § 1 mom., 21 a och 22 § så att de belopp som beräknats enligt priserna per enhet och som läggs till grund för finansieringen sammanlagt motsvarar de belopp som beräknas på basis av de genomsnittliga priserna per enhet.

21 a §

Priserna per enhet för morgon- och eftermiddagsverksamhet

Undervisningsministeriet fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten priset per ledd timme för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning.

45 §

Beviljande och justering av finansiering

Statsbidragsmyndigheten beviljar utan ansökan kommunen eller någon annan anordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § den statsandel som avses i 6, 13, 14 och 15 § samt den finansiering för driftskostnader som avses i 7 och 11 § samt beviljar kommunen den i 13 a § avsedda finansieringen så som bestäms i 16 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

48 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

Undervisningsministeriet fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten det antal studerandeårsverken, studieveckor, undervisningstimmar, ledda timmar och årsverken som skall läggas till grund för finansieringen för det följande finansåret.

_____

_____

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Utan hinder av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet kan antalet ledda timmar som läggs till grund för finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt 5 § 3 a-punkten, priset per enhet och finansieringen av verksamheten för 2004 bestämmas under nämnda år.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 14 juni 2002 om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) 2 § 2 mom. 6 och 7 punkten samt fogas till 2 § 2 mom. en ny 8 punkt och till lagen en ny 5 a § som följer:

2 §

Tillämpningsområde

På de villkor som anges i 1 mom. tillämpas lagen även på

- 6) serviceproducenter enligt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996),
7) serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), och
8) skaffande av tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998).
-----

5 a §

Straffregisterutdrag vid morgon- och eftermiddagsverksamhet

Om en kommun eller samkommun skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning av en of-fentlig eller privat serviceproducent, skall kommunen eller samkommunen innan avtalet ingås kräva att en person vars arbete omfattar uppgifter som avses i 2 § visar upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen, om inte personen i fråga sköter dessa uppgifter inom ett tjänste- eller arbetsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2004.

Helsingfors den 16 september 2003

Republikens President**TARJA HALONEN**

Undervisningsminister *Tuula Haatainen*

1.

Lag**om ändring av lagen om grundläggande utbildning**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om grundläggande utbildning (628/1998) 1 och 43 §, av
dessa lagrum 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1288/1999, samt
fogas till lagen ett nytt 8 a kap. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om grundläggande utbildning och läroplikt.

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård (36/1973) tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som bestäms i lagen om barndagvård eller i en förordning med stöd av den.

Om grundläggande utbildning för andra än läropliktiga bestäms i 46 §.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om grundläggande utbildning och läroplikt.

I denna lag bestäms dessutom om den förskoleundervisning som i regel ges året innan läroplikten uppkommer, om den påbyggnadsundervisning som ges dem som slutfört den grundläggande utbildningens lärokurs och om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen *samt om morgon- och eftermiddagsverksamhet*. Om förskoleundervisning enligt denna lag ordnas på en sådan dagvårdsplats som avses i 1 § 2 eller 3 mom. lagen om barndagvård (36/1973) tillämpas på förskoleundervisningen dessutom, om inte något annat bestäms i denna lag eller i en förordning med stöd av den, vad som bestäms i lagen om barndagvård eller i en förordning med stöd av den.

Om grundläggande utbildning för andra än läropliktiga bestäms i 46 §.

Bestämmelser om morgon- och eftermiddagsverksamhet finns i 8 a kap. Av lagens övriga bestämmelser tillämpas bestämmelserna i 40, 41 och 43 § samt 44 § 2 och 3 mom. på morgon- och eftermiddagsverksamhet.

43 §

Finansiering

För utbildning enligt denna lag beviljas finansiering för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998).

43 §

Finansiering

För utbildning *samt morgon- och eftermiddagsverksamhet* enligt denna lag beviljas finansiering för anläggningsprojekt och driftskostnader så som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998).

8 a kap.

Morgon- och eftermiddagsverksamhet

48 a §

Mål och grunder

Syftet med morgon- och eftermiddagsverksamheten är att som en del av småbarnsfostran stödja hemmets och skolans fostrande arbete samt att stödja utvecklingen av barnens känsloliv och barnens etiska utveckling. Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall dessutom främja barnens välfärd och jämlikhet i samhället samt förebygga utslagning och öka delaktigheten.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten skall erbjuda barnen allsidiga möjligheter att delta i ledd, rekreerande och trygg verksamhet och möjliggöra vila i en lugn miljö, under tillsyn av en yrkeskunnig och för arbetet lämplig person.

Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i den morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag (grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamhet).

48 b §

Anordnande och omfattning

Kommunen kan anordna och skaffa morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag. Om kommunen anordnar eller skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag, skall

verksamheten erbjudas eleverna i årskurs ett och två i alla skolor i kommunen samt i fråga om övriga årskurser till elever som avses i 17 § 2 mom. Ansökan till morgon- och eftermiddagsverksamhet skall ske innan undervisningen börjar på det sätt som kommunen förutsätter. Kommunen skall på förhand meddela om på vilka ställen morgon- och eftermiddagsverksamhet anordnas, vid vilken tidpunkt verksamheten börjar och slutar samt om på vilket sätt ansökan till den kommunalt ordnade eller skaffade morgon- och eftermiddagsverksamheten sker. Vid intagningen till verksamheten skall lika intagningsgrunder tillämpas på barnen.

Kommunen kan ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet själv eller i samråd med andra kommuner eller genom att skaffa tjänsterna av någon annan offentlig eller privat serviceproducent. Olika språkgruppers behov skall beaktas när verksamheten ordnas. Kommunen svarar för att de tjänster som den skaffar ordnas enligt denna lag. Morgon- och eftermiddagsverksamhet skall ordnas med beaktande av att de barn som deltar i verksamheten och som enligt 32 § har rätt till stöd för skolresor har möjlighet att använda denna förmån.

Varje barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet skall erbjudas verksamheten minst 570 timmar under skolåret. Att delta i verksamheten är frivilligt för barnen. Verksamhet kan ordnas under skolåret på vardagar i regel mellan klockan 7.00 och 17.00. Verksamheten skall planeras i samråd med hemmen. Kommunen skall anta en verksamhetsplan för morgon- och eftermiddagsverksamhet som avses i denna lag. Närmare bestämmelser om verksamhetsplanens innehåll kan ges genom förordning av statsrådet.

48 c §

Utvärdering

Syftet med utvärderingen av morgon- och eftermiddagsverksamheten är att säkerställa att målen enligt 48 a § nås. Kommunen skall utvärdera den morgon- och eftermid-

RP 57/2003 rd*Föreslagen lydelse*

dagsverksamhet som den ordnar eller skaffar samt delta i extern utvärdering av verksamheten. De viktigaste resultaten av utvärderingarna skall offentliggöras.

48 d §

Rätt till en trygg miljö och studiesociala förmåner

Ett barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamhet har rätt till en trygg miljö i verksamheten. Ett barn som deltar i morgon- och eftermiddagsverksamheten skall få mellanmål. Vården vid olycksfall som drabbat barnet i morgon- och eftermiddagsverksamheten är avgiftsfri för barnet.

48 e §

Personal

I morgon- och eftermiddagsverksamheten skall med beaktande av hur verksamheten är ordnad finnas ett tillräckligt antal yrkeskunniga ledare. Behörighetsvillkoren för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamheten bestäms genom förordning av statsrådet.

48 f §

Avgifter

För morgon- och eftermiddagsverksamhet kan bestämmas en månadsavgift. Kommunen beslutar om storleken på månadsavgiften som får uppgå till högst 60 euro. Avgiften kan tas ut för varje sådan månad då barnet deltar i verksamheten. Om verksamheten ordnas högst 10 dagar i månaden, tas endast hälften av avgiften ut. Om barnet på grund av egen sjukdom inte kan delta i verksamheten under en längre tid än 10 dagar under en kalendermånad, tas likaså endast hälften av avgiften ut. Om en frånvaro som beror på egen sjukdom pågår en hel kalendermånad, tas ingen avgift ut. Deltar barnet av någon annan orsak inte i verk-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

samheten under en hel kalendermånad, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften. Andra avgifter kan inte tas ut för deltagande i verksamheten.

Avgifterna kan efterskänkas eller nedsättas, om det finns skäl därtill med beaktande av vårdnadshavarens underhållsskyldighet eller utkomstmöjligheter eller vårdsynpunkter.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 21 augusti 1998 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998) 16 § 2 mom., 45 § 1 mom. och 48 § 1 mom.,
 dessa lagrum sådana de lyder, 16 § 2 mom. i lag 1389/2001, 45 § 1 mom. i lag 1146/2000 och 48 § 1 mom. i lag 1211/2000, samt
fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1211/2000, en ny 3 a-punkt och till lagen nya 13 a och 21 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Grund för beräkning av finansieringen

Finansieringen för driftskostnader som gäller undervisnings- och kulturverksamhet bestäms enligt kalkylerade grunder. Finansieringen bestäms

3 a) i morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning på basis av antalet ledda timmar och det per timme bestämda priset per enhet,

13 a §

Statsandel för driftskostnader för morgon- och eftermiddagsverksamhet

Kommuner som anordnar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning beviljas statsandel för driftskostnaderna till 57 procent av det belopp som fås när det antal timmar som fastställts för kommunen för nämnda verksamhet som grund för beräkning av statsandelen multipliceras med det pris per enhet som bestämts per timme.

16 §

Genomsnittliga priser per enhet

Priserna per enhet bestäms av undervisningsministeriet. De priser per enhet som avses i detta kapitel bestäms med undantag för de priser per enhet som avses i 19 § 7 mom., 21 § 1 mom. och 22 § så att de belopp som beräknats enligt priserna per enhet och som läggs till grund för finansieringen sammanlagt motsvarar de belopp som beräknas på basis av de genomsnittliga priserna per enhet.

Priserna per enhet bestäms av undervisningsministeriet. De priser per enhet som avses i detta kapitel bestäms med undantag för de priser per enhet som avses i 19 § 7 mom., 21 § 1 mom., 21 a och 22 § så att de belopp som beräknats enligt priserna per enhet och som läggs till grund för finansieringen sammanlagt motsvarar de belopp som beräknas på basis av de genomsnittliga priserna per enhet.

21 a §

Priserna per enhet för morgon- och eftermiddagsverksamhet

Undervisningsministeriet fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten priset per ledd timme för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning.

45 §

Beviljande och justering av finansiering

Statsbidragsmyndigheten beviljar utan ansökan kommunen eller någon annan ordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § den statsandel som avses i 6 och 13–15 § samt den finansiering för driftskostnader som avses i 7 och 11 § så som bestäms i 16 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

45 §

Beviljande och justering av finansiering

Statsbidragsmyndigheten beviljar utan ansökan kommunen eller någon annan ordnare av verksamhet enligt någon av de lagar som nämns i 1 § den statsandel som avses i 6, 13, 14 och 15 § samt den finansiering för driftskostnader som avses i 7 och 11 § samt beviljar kommunen den i 13 a § avsedda finansieringen så som bestäms i 16 § 2 mom. lagen om statsandelar till kommunerna.

48 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

Vederbörande ministerium fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten det antal studerandeårsverken, studieveckor, undervisningstimmar och årsverken som skall läggas till grund för finansieringen för det följande finansåret.

---

48 §

Fastställande av antalet prestationer som används vid beräkning av finansieringen

Undervisningsministeriet fastställer årligen inom ramen för statsbudgeten det antal studerandeårsverken, studieveckor, undervisningstimmar, *ledda timmar* och årsverken som skall läggas till grund för finansieringen för det följande finansåret.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2004.

Utan hinder av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet kan antalet ledda timmar som läggs till grund för finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt 5 § 3 a-punkten, priset per enhet och finansieringen av verksamheten för 2004 bestämmas under nämnda år.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 14 juni 2002 om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) 2 § 2 mom. 6 och 7 punkten samt
fogas till 2 § 2 mom. en ny 8 punkt och till lagen en ny 5 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Tillämpningsområde

På de villkor som anges i 1 mom. tillämpas lagen även på

-----
6) serviceproducenter enligt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996),
och

7) serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990).

-----
6) serviceproducenter enligt lagen om tillsyn över privat socialservice (603/1996),

7) serviceproducenter enligt lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), och
8) skaffande av tjänster för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

5 a §

Straffregisterutdrag vid morgon- och eftermiddagsverksamhet

Om en kommun eller samkommun skaffar morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning av en offentlig eller privat serviceproducent, skall kommunen eller samkommunen innan avtalet ingås kräva att en person vars arbete omfattar uppgifter som avses i 2 § visar upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. straffregisterlagen, om inte personen i fråga sköter dessa uppgifter inom ett tjänste- eller arbetsförhållande.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2004.
